

I

J E U G D

De postboot van Sorrento liet haar driehoekige zeil zakken en ik sprong aan land. Zwermen naakte jongens baadden hun glanzende, gebronsde lichamen in de golven en tussen de omgekeerde boten zaten oude vissers met rode wollen mutsen op hun netten te boeten. Recht tegenover de kleine steiger stond een half dozijn ezels met zadels op hun rug en bosjes bloemen tussen hun tuig gestoken, en om ze heen lachten en zongen jonge meisjes met de zilveren spadella in hun zwarte vlechten en een rode zakdoek om hun schouders. Het ezeltje dat me naar Capri zou brengen heette Rosina en het meisje heette Gioia. Haar glanzende zwarte ogen schitterden van jeugdige overmoed, haar lippen waren rood als de koralen om haar hals, haar sterke witte tanden glansden als parels als ze lachte. Ze zei dat ze vijftien jaar was en ik zei dat ik jonger was dan ik ooit was geweest. Maar Rosina was oud, ‘è antica’ zei Gioia. Daarom liet ik me van het zadel glijden en klom op mijn gemak langs het kronkelende pad naar het dorp. Voor me uit huppelde Gioia op blote voeten met bloemen in het haar, als een jonge bacchante, en achter me aan strompelde Rosina met haar keurige zwarte schoentjes, met gebogen kop en hangende oren, diep in gedachten. Ik had geen tijd om te denken, mijn hoofd was vol verrukking, mijn hart vol levensblijheid, de wereld was prachtig en ik was achttien jaar. Onze weg liep tussen bloeiende bremstruiken en mirten, en kleine bloemen,

die ik nooit gezien had in het land van Linnaeus, staken hun hoofdjes uit het geurige gras om naar ons te kijken toen we voorbij kwamen.

‘Hoe heet deze bloem?’ zei ik tegen Gioia.

Ze nam de bloem uit mijn hand, keek er teder naar en zei:

‘Fiore!’

‘En hoe heet deze?’

Ze keek met evenveel liefde naar deze bloem en zei:

‘Fiore!’

‘En deze?’

‘Fiore! Bello! Bello!’

Ze plukte een bosje geurige mirte, maar wilde het mij niet geven. Het was voor San Costanzo, zei ze, de beschermheilige van Capri, die van massief zilver was en zoveel wonderen had verricht, San Costanzo, bello, bello!

Een rij van meisjes die geweldige tufstenen op het hoofd droegen, kwam langzaam naar ons toe in een statige processie, als de kariatiden van het Erechtheion. Een van de meisjes lachte vriendelijk tegen me en stopte een sinaasappel in mijn hand. Ze was de zuster van Gioia en nog mooier dan zij, vond ik. Ja, ze waren met acht zusters en broers thuis, en twee waren in het paradijs. Hun vader was op de koraalvisserij in ‘Barbaria’, kijk eens wat een mooie ketting hij haar net had gestuurd, ‘che bella collana! Bella! Bella!’

‘En jij bent ook bella, Gioia, bella, bella!’

‘Ja,’ zei ze.

Mijn voet struikelde over een gebroken marmeren zuil.

‘Roba di Timberio!’ legde Gioia uit. ‘Timberio cattivo, Timberio marocchio, Timberio camorrista, zei ze en spuwde op het marmer.

‘Ja’, zei ik, met mijn Tacitus en Suetonius nog vers in mijn herinnering, ‘Tiberio cattivo!’

We kwamen op de grote weg en bereikten al gauw de Piazza. Daar hingen een paar zeelieden over de borstwering, waar je

over de Marina kon kijken, een paar slaperige Caprioten zaten voor Don Antonio's osteria, en voor de kerkdeur stond een half dozijn priesters die druk aan het praten waren met heftige gebaren: 'Moneta, Moneta. Molto moneta, poco moneta, niente moneta!' Gioia holde vooruit en kuste de hand van Don Giacinto, haar biechtvader, 'un vero Santo', hoewel hij daar niet naar uitzag. Zij biechtte twee keer in de maand, hoe dikwijls ging ik biechten?

'Helemaal nooit.'

'Cattivo, cattivo!'

Was ze van plan aan Don Giacinto te vertellen dat ik haar bruine wang had gekust onder de linden?

'Natuurlijk niet.'

We liepen het dorp door en bleven bij Punta Tragara staan.

'Ik wil die rots beklimmen tot aan de top,' zei ik en wees op de steilste van de drie Faraglioni die als amethyst aan onze voeten glinsterden. Maar Gioia wist zeker dat ik dat niet zou kunnen. Een visser had die top proberen te beklimmen om meeuwen-eieren te zoeken, maar hij was naar beneden in de zee gegooid door een boze geest die daar boven woonde in de gedaante van een blauwe hagedis, even blauw als de Blauwe Grot, die een gouden schat bewaakte die daar door Timberio zelf was verborgen.

Hoog boven het lieflijke kleine dorpje tekende zich in het westen de geweldige omtrek van de Monte Solaro af, met zijn strenge, steil neervallende hellingen en zijn sombere toppen.

'Ik wil meteen die berg gaan beklimmen,' zei ik.

Maar Gioia deelde mijn enthousiasme niet. Zevenhonderd-zeven-en-zeventig treden, door Timberio zelf in de rots uitgehouwen, leidden daarheen, en halverwege, in een donkere grot, woonde een weerwolf die al een hele massa 'Cristiani' had opgegeten. Waar de trap eindigde lag Anacapri, maar daar woonden alleen Genti di Montagna, en rovers, er kwamen nooit vreemdelingen, zijzelf was er nooit geweest. Het was veel beter

om naar de Villa Timberio, de Arco Naturale, of de Grotta di Matromania te wandelen!

Nee, ik had geen tijd, ik moest meteen de Monte Solaro beklimmen.

Terug op de Piazza, juist toen de oude klokken van de campanile twaalf sloegen om aan te kondigen dat de macaroni klaar was. Wilde ik niet tenminste eerst lunchen onder de grote palmen van de Albergo Pagano? Tre piatti, vino a volonta, prezzo una lira. Nee, ik had geen eten nodig, ik moest meteen de top van de berg op.

‘Addio Gioia bella, bella! Addio Rosina!’

‘Addio, addio e presto ritorno. Och, presto ritorno!’

‘E un pazzo inglese,’ waren de laatste woorden die ik van Gioia’s rode lippen hoorde toen ik, gedreven door mijn noodlot, de phoenicische trappen naar Anacapri opholde. Halverwege het steile pad haalde ik een oude vrouw in die een grote mand sinaasappels op haar hoofd droeg.

‘Buon giorno, signorino’. Ze zette haar mand neer en gaf me een sinaasappel. Bovenop de sinaasappels lag een pak brieven en kranten in een rode doek geknoopt. Het was de oude Maria Porta-Lettere, die twee keer in de week de post naar Anacapri bracht en die later mijn vriendin werd voor het leven; ik zag haar op vijfennegentigjarige leeftijd sterven. Ze tastte zoekend tussen de brieven, koos de grootste enveloppe uit en wilde weten of die niet voor Nanina la Caprara, de geitenvrouw, was, die een brief verwachtte van haar man in Amerika. Nee, dat was hij niet. Dan misschien deze? Nee, die was voor Signora Desdemona Vacca. Signora Desdemona Vacca, herhaalde de oude Maria ongelovig. Misschien bedoelen ze la Moglie dello Scarteluzzo¹⁾, zei ze nadenkend. De volgende brief was voor Signor Ulisse Desiderio. Misschien bedoelen ze wel Capolimone²⁾ overwoog ze, die kreeg de vorige maand een

¹⁾ De vrouw van de bochel; ²⁾ Citroenhoofd;

brief die precies even groot was.

De volgende brief was voor Gentilissima Signorina Rosina Mazzarella. Deze dame leek moeilijker thuis te brengen. Zou het la Cacciavallara³⁾ kunnen zijn? Of bedoelden ze la Zopparella⁴⁾ Of la Capa-tosta⁵⁾ of la Femmina Antica⁶⁾ of Rosinella Pane Ascutto⁷⁾ of misschien la Fesseria⁸⁾ opperde een andere oude vrouw met een grote mand vis op haar hoofd, die ons net had ingehaald. Ja, dat was zeker voor la Fesseria, als hij ten minste niet voor la Moglie di Pane e Cipolla⁹⁾ was. Maar was er dan geen brief voor Peppinella ‘n ‘coppo u camposanto¹⁰⁾ of voor Mariucella Caparossa¹¹⁾ of Giovannina Ammazzacane¹²⁾ die allen op la lettera uit Amerika wachtten? Het speet me, maar ik vond er geen. De twee kranten waren voor il Reverendo parroco Don Antonio di Giuseppe en il Canonico Don Natale di Tommaso, dat wist ze, want dat waren de enigen in het dorp die op een krant geabonneerd waren. De parroco was een heel geleerd man, hij wist altijd voor wie de brieven waren, maar vandaag was hij naar de aartsbisschop in Sorrento en daarom had ze mij om hulp gevraagd. Maria Porta-Lettere wist niet hoe oud ze was, maar ze wist dat ze de brieven had rondgebracht sinds haar vijftiende jaar, toen haar moeder ermee had moeten ophouden. Natuurlijk kon ze niet lezen. Toen ik haar vertelde dat ik met de postboot van Sorrento was gekomen en sindsdien niets gegeten had, gaf ze me nog een sinaasappel, die ik met schil en al opat, en de andere vrouw gaf me een handvol frutti di mare, waar ik verschrikkelijke dorst van kreeg.

Was er een osteria in Anacapri? Nee, maar bij Annarella, de vrouw van de koster, kon ik uitstekende geitenkaas krijgen en een glas heerlijke wijn uit de wijngaard van haar oom, pastoor Don Dionisio, ‘un vino meraviglioso’. Bovendien was daar La Bella Margherita, natuurlijk had ik over haar horen praten en

³⁾ De kaasvrouw; ⁴⁾ De lamme vrouw; ⁵⁾ Het hardhoofd; ⁶⁾ De oude vrouw; ⁷⁾ Oud brood; ⁸⁾ Niet voor beschaafde oren; ⁹⁾ De brood- en uienvrouw; ¹⁰⁾ Peppinella tegenover het kerkhof; ¹¹⁾ Mariucella peenhaar; ¹²⁾ Giovannina de hondenbeul.

over haar tante, die met een Engelse lord was getrouwd? Nee, dat had ik niet, maar ik verlangde niets liever dan kennis te maken met La Bella Margherita. Eindelijk kwamen we boven aan de zevenhonderd zeven en zeventig treden. We gingen door een gewelfde poort, waarin de hengsels van de vroegere ophaalbrug nog vast zaten in de rots. We waren in Anacapri. Aan onze voeten lag de Golfo di Napoli, en daaromheen Ischia, Procida, het met pijnbomen begroeide Posilipo, de glinsterende witte lijn van Napels, de Vesuvius met zijn rozige wolk van rood, de groepjes oranjebomen van Sorrento, en heel in de verte de Apenijnen, nog bedekt met sneeuw. Recht boven onze hoofden zag ik de ruïnes van een kleine kapel, aan de rots vastgeklonken als een arendsnest. Het gewelfde dak was ingestort, maar tufblokken met een eigenaardig ruitpatroon, steunden de muren nog.

‘Roba di Timberio,’ legde Maria Porta-Lettere me uit.

‘Hoe heet die kapel?’ vroeg ik ongeduldig.

‘San Michele.’

‘San Michele, San Michele,’ klonk het in mijn hart. In de wijngaard onder de kapel was een oude man bezig nieuwe wijnstokken in de voren te planten. ‘Buon giorno, Mastro Vincenzo.’ De wijngaard was van hem, en ook het huisje, dat er midden in stond, hij had het met zijn eigen handen opgebouwd van stenen en marmerblokken van de ‘rommel van Tiberius’ die over de hele tuin verstrooid lag. Maria Porta-Lettere vertelde hem alles wat ze van me wist, en Mastro Vincenzo bood me een glas wijn in zijn tuin aan. Ik keek naar boven, naar de ruïne van de kapel, mijn hart begon zo heftig te kloppen, dat ik bijna niet kon praten.

‘Ik wil meteen naar die kapel toe,’ zei ik. Maar Maria Porta-Lettere vond, dat ik maar liever eerst met haar het dorp in moest gaan, om eten te kopen. Door honger en dorst gedreven, volgde ik haar raad. Ik wuifde Mastro Vincenzo toe en riep, dat ik gauw terug zou komen. We liepen door een paar lege straatjes

en bleven op een piazzetta staan. ‘Ecco la Bella Margherita.’

La Bella Margherita zette een fles rozerode wijn en een boeketje bloemen op de tafel in haar tuin en beloofde dat de macaroni over vijf minuten klaar zou zijn. Ze was blond als de Flora van Titiaan en haar profiel was zuiver Grieks. Ze zette een grote schotel macaroni op tafel en ging naast me zitten en keek naar me met stralende ogen terwijl ik at en dronk. ‘Vino del Parroco,’ zei ze, iedere keer dat ze mijn glas vulde. Ik dronk op de gezondheid van de parroco, op de gezondheid van haarzelf en op die van La Bella Giulia, haar zuster, die naar ons toe was gekomen met een hand vol sinaasappels die ik haar in de tuin had zien plukken. Hun ouders waren dood, en hun broer Andrea was op zee, God mocht weten waar, maar hun tante woonde in haar eigen villa, beneden in Capri. Ik wist natuurlijk, dat haar tante met een lord inglese was getrouwd? Ja, dat wist ik, maar ik had haar naam vergeten.

‘Lady Grantley,’ zei La Bella Marguerita trots. Ik herinnerde me gelukkig bijtijds, dat ik op haar gezondheid hoorde te drinken, maar daarna herinnerde ik me niets anders meer dan dat de hemel boven mijn hoofd blauw was als een saffier, de wijn van de parroco rood als een robijn en dat La Bella Margherita naast me zat met gouden haren en lachende lippen.

‘San Michele’ klonk het plotseling in mijn oren. ‘San Michele, San Michele,’ klonk het als antwoord in mijn hart.

‘Addio Bella Margherita! Addio e presto ritorno!’ O! presto ritorno!

Ik liep terug door de straatjes en probeerde de kortste weg te vinden naar Mastro Vincenzo’s wijngaard en het kleine kappelletje. Het was het uur van de siësta en heel het kleine dorpje sliep in de gloeiende zonneschijn. De kerk was dicht, slechts door de half open deur van de volksschool bazuinde de stentorstem van Canonico Don Natale met slaperige eentonigheid door de stilte: ‘Io mi ammazzo, tuti ammazzi, egli si ammazza, noi ei

ammazziamo, voi vi ammazzate, loro si ammazzano,' wat in ritmisch koor herhaald werd door een dozijn jongens met blote benen, die in een kring op de grond zaten aan de voeten van de meester.

Verderop in de straat stond een statige Romeinse matrone, ze wenkte mij om binnen te komen. Dat was Annarella zelf. Waarom was ik naar La Bella Margherita gegaan en niet bij haar gekomen? Wist ik niet, dat haar cacciacavallo de beste kaas was in het dorp en dat de wijn van Don Dionisio veel beter was dan die van de parroco? 'Altro che il vino del parroco' zei Annarella, en haalde haar sterke schouders op. Nauwelijks had ik enkele ogenblikken onder de pergola gezeten met een fles vino bianco van Don Dionisio voor me, of het begon tot me door te dringen dat Annarella gelijk had, maar ik moest de hele fles legen om zeker te zijn van mijn zaak. Toen Gioconda, haar zwartogige dochter, me het tweede glas uit de nieuwe fles inschonk, was het me duidelijk! Ja, de witte wijn van Don Dionisio was de beste! Ze zag er uit als vloeiende zonneshijn en smaakte als nectar van de goden en Gioconda zag eruit als een jonge Hebe terwijl ze mijn glas vulde.

'Altro che il vino del Parroco!'

'Heb ik het niet gezegd?' lachte Annarella. 'E un vino miracoloso.'

Inderdaad miraculeus, want plotseling begon ik, met duizelingwekkende snelheid, vloeiend Napolitaans te spreken, onder schaterend gelach van moeder en dochter. Ik voelde me hoe langer hoe vriendelijker gestemd jegens Don Dionisio, ik hield van zijn wijn, ik hield van zijn naam, ik bedacht, dat ik graag kennis met hem zou willen maken. Niets was gemakkelijker, hij zou diezelfde avond voor 'le Figlie di Maria' in de kerk preken.

'Hij is een geleerd man,' zei Annarella. Hij kende de namen van alle heiligen en martelaren en was in Rome geweest, om de hand van de Paus te kussen. Was zij in Rome geweest? Nee.

In Napels? Nee. Ze was één keer beneden in Capri geweest, dat was op haar trouwdag, maar Gioconda was er nooit geweest, Capri was vol ‘Gente malamente’. Ik vertelde Annarella, dat ik hun beschermheilige zo goed kende, en hoe veel wonderen hij had verricht, en hoe mooi hij was, helemaal van massief zilver. Een pijnlijke stilte volgde.

‘Ja, ze zeggen wel, dat hun San Costanzo van massief zilver is,’ mompelde Annarella, terwijl ze haar schouders verachtelijk optrok, maar wie weet, chi lo sa? Wat zijn wonderen betrof, die kon je op je vingers natellen, terwijl daarentegen Sant’Antonio, de beschermheilige van Anacapri al meer dan honderd wonderen had verricht. Altro che San Costanzo! Heel wat anders! Ik was al helemaal overgelopen naar Sant’Antonio, ik wachtte nog slechts op een volgend wonder van hem, dat me zo gauw mogelijk naar zijn allerliefste dorp zou terugbrengen. En haar vertrouwen in de wonderdoende macht van Sant’Antonio was zo groot, dat ze eenvoudig weigerde om betaling van me aan te nemen.

‘Pagherete un’altra volta, u kunt me de volgende keer betalen.’

‘Addio, Annarella! Addio, Gioconda!’

‘Arrivederla, presta ritorno, Sant’Antonio vi benedica, la Madonna vi accompagni!’

De oude Mastro Vincenzo was nog altijd ijverig in zijn tuin bezig, hij had diepe voren in de geurige aarde gegraven voor de nieuwe wijnstokken. Nu en dan raapte hij een gekleurde plaat marmer of een stuk rood stucco op en gooide het over de muur. ‘Roba di Timberio,’ zei Mastro Vincenzo. Ik ging op een gebroken granieten zuil bij mijn nieuwe vriend zitten. ‘Era molto duro, hij was heel moeilijk stuk te breken’ zei hij. Aan mijn voeten krabde een kuiken in de grond om wormen te zoeken en vlak voor mijn neus kwam een munt te voorschijn. Ik raapte hem op en herkende meteen de edele kop van Augustus, ‘Divus Augustus Pater.’ Mastro Vincenzo zei, dat hij geen baiocco waard

was. Ik heb hem nog in mijn bezit. Hij had al zijn wijnstokken en al zijn vijgenbomen met eigen handen geplant. ‘Hard werk’ zei hij en hij liet zijn eeltige handen zien, de hele tuin was vol Roba di Timberio, zuilen, kapitelen, stukken van beelden en ‘teste di cristiani’, en al die rommel moest hij opgraven en naar beneden gooien, voordat hij zijn wijnstokken kon planten. Van de marmeren zuilen had hij trap treden gehouwen en natuurlijk had hij ook heel wat stukken marmer kunnen gebruiken, toen hij zijn huis bouwde. Het was een echt buitenkansje geweest, toen hij vlak onder het huis een onderaardse kamer had ontdekt, met rode muren, zoals dat stuk daar onder de perzikboom, en beschilderd met een hele rij cristiani, die hun handen vol bloemen en druiventrossen hadden, ‘tutti spogliati, ballando come dei pazzi’, spiernaakt en dansend als gekken. Het had hem verschillende dagen gekost om alles er af te krabben en de muur met cement te bestrijken, maar het was een licht werkje in vergelijking met het maken van een kelder, door de berg te laten springen, zei Mastro Vincenzo met een lachje. Nu begon hij oud te worden, hij kon nauwelijks meer zijn wijngaard onderhouden en zijn zoon, die in Piano di Sorrento woonde met drie koeien en twaalf kinderen, wilde dat hij het huis zou verkopen en bij hem in zou komen wonen.

Opnieuw begon mijn hart heftig te kloppen. Was de kapel óók van hem? Nee, die was van niemand en de mensen zeiden dat het er spookte. Hijzelf had eens, toen hij nog een jongen was, een monnik over de borstwering geleund zien staan, en een paar zeelui die op een avond laat de trappen op waren gekomen, hadden klokken horen luiden in de kapel. De kwestie was, dat Timberio, toen hij daar woonde, had ‘fatto ammazzare Gesu Cristo’, Jezus Christus had laten vermoorden, en sindsdien kwam zijn ziel, die geen rust kon vinden, vaak hier om vergiffenis te vragen aan de monniken die onder de vloer van de kapel begraven lagen. De mensen zeiden ook, dat hij hier vaak placht te komen in de gedaante van een grote zwarte

slang. De monniken waren op hun beurt ‘ammazzati’ door een rover, Barbarossa genaamd, die met zijn schip naar het eiland was gekomen en de hele bevolking, die zich in de burcht daar boven op de berg had verscholen, afgevoerd; daarom heette de burcht nog tot vandaag Castello Barbarossa. Padre Anselmo, de kluizenaar, die een geleerd man en bovendien familie van hem was, had hem dit allemaal verteld, en ook van de Engelsen, die de kapel in een vesting hadden veranderd en op hun beurt waren ammazzati door de Fransen.

‘Kijk hier eens,’ zei Mastro Vincenzo, en wees op een hoop kanonskogels die tegen de tuinmuur lag opgestapeld, ‘en daar,’ vervolgde hij en raapte een koperen Engelse uniformknoop op. De Fransen hadden een kanon naar de kapel gesleept en hadden Capri, dat door de Engelsen bezet was, een hele dag lang beschoten. ‘Goed zo,’ grinnikte hij, ‘het is allemaal slecht volk op Capri.’ Later hadden de Fransen de kapel als kruithuis gebruikt, en daarom werd die nog steeds La Polveriera genoemd. Nu was er niets meer over dan een ruïne, een echt buitenkansje voor hem, want hij kon er stenen voor zijn tuinmuur vandaan halen.

Ik klom naar boven, naar de kapel. De vloer was tot manshoogte bedekt met stukken muur en stenen van het ingestorte dak, de muren waren begroeid met klimop en wilde kamperfoelie en honderden hagedissen speelden vrolijk tussen de bosjes mirten en rozemarijn. Nu en dan staakten ze hun spel en keken me met glanzende ogen hijgend aan. Een uil vloog met geruisloze vleugelslagen uit een donkere hoek op en een grote zwarte slang, die lag te slapen op de zonnige mozaïekvloer van het terras, kronkelde langzaam de kapel weer in met een waarschuwend gesis tegen de indringer. Was dat de schim van de sombere oude keizer, die nog tussen de ruïnes van zijn oude villa spookte?

Ik keek naar het betoverde eiland aan mijn voeten. Hoe kon hij hier leven en toch zo wreed zijn, dacht ik. Hoe kon zijn ziel